

Collectieve actie, politieke strategie en invloed: politiek tussen de straat en de wandelgang

Studiegidsnummer

7324A225ZY

Studielast

10+20 ECTS

Ingangsvoorwaarden

Zie OER, afgeronde specialisatiemodule.

Voertaal

Nederlands, behalve indien er een meerderheid een voorkeur voor Engels heeft. Scriptie mag in het Engels.

Periode

2012-2013, semester 1

Locatie

[OMHP EK.03](#)

Tijd

Iedere maandag tussen 15u-18u in de eerste 8 weken, individuele begeleiding en sporadische groepsbijeenkomsten in het latere deel.

Docent

Joost Berkhout

Binnengasthuis kamer 2.54

Tel. 5252641

E-mail: D.J.berkhout@uva.nl

Spreekuur op afspraak

Leerdoelen

Studenten die dit afstudeerproject succesvol hebben afgerond:

- Hebben zich bekwaam gemaakt in de verschillende velden van onderzoek naar georganiseerd politiek gedrag en zich de literatuur eigen gemaakt van een subveld hierbinnen;
- Hebben aangetoond over de academische vaardigheden te beschikken om empirisch onderzoek (vraagstelling, theoretisch kader, datavergaring, analyse) uit te voeren en hiervan verslag te doen in een afstudeerscriptie;
- Hebben door middel van 'peer review' kunnen profiteren van feedback van medestudenten en zelf geprofiteerd van soortgelijke feedback.

Inhoud

Waarom zijn mensen politiek actief? Waarom is er veel politieke aandacht voor sommige kwesties en weinig voor andere? Waarom kiezen politieke organisaties soms voor een gerichte media campagne en soms voor een stille beleidslobby? En waarom lijkt de staat bepaalde belangen beter te dienen dan andere? Dit zijn vragen die passen bij 'andere gezichten' van politiek optreden die minder formeel verbonden zijn aan het electorale of het beleidsproces. Dergelijk politiek gedrag vindt plaats in verschillende arena's van politiek, zoals de media, het parlement, 'de straat', 'de wandelgang', de (online) publieke sfeer of intern binnen politieke organisaties.

In dit afstudeerproject krijg je verschillende politicologische wetmatigheden aangereikt die betrekking hebben op (1) de mobilisatie van mensen (of bedrijven) in organisaties, (2) het netwerk of de structuur van velden van organisaties die het lokale, nationale, Europese of internationale overheidsbeleid willen beïnvloeden, (3) de soorten te volgen politieke strategieën (of gebrek daaraan) en (4) de invloed van verschillende vormen van politiek gedrag op het overheidsbeleid of op anderen. Deze wetmatigheden leer je vervolgens te gebruiken als startpunt voor een onderbouwde selectie van een casus of veld van casussen voor je scriptie-onderzoek. Je conceptueel raamwerk zal waarschijnlijk aansluiten bij één van je mede-studenten maar je hebt veel keuzeruimte om een eigen, individueel onderzoeksplan op te stellen.

De cursus is opgebouwd aan de hand van onopgeloste tegenstellingen in de onderzoeksliteratuur. Ten eerste, als het om mobilisatie gaat, is er, sinds Olsons 'logic of collective action' (1965), geen duidelijkheid over waarom 'rationele' mensen gezamenlijk politiek in actie zouden willen komen indien ze kunnen 'freeriden' op een eventuele actie van anderen. Theoretisch wellicht plausibel, maar waarom komen dan toch zo veel mensen wel tot collectieve actie? Ten tweede, als het om de populatie van politieke organisaties gaat, is het niet duidelijk waarom bij sommige politieke kwesties zoals ontwikkelingssamenwerking of gezondheidszorg, er veel (kleine) politieke organisaties actief zijn, terwijl andere terreinen zoals banktoezicht of arbeidsmarktregulering slechts enkele (grote) organisaties invloed proberen uit te oefenen. We bespreken het zogenaamde 'Energy-Stability-Area' model. Ten derde, is er geen duidelijkheid over de vraag of bedrijven op een andere manier politiek bedrijven dan burgers (in organisaties) dat doen. Een klassieke veronderstelling is dat (vertegenwoordigers van) bedrijven voornamelijk via gesloten lobbycircuits politieke contacten onderhouden en dat organisaties zoals het FNV, Greenpeace of Amnesty meer geneigd zouden zijn de pers en 'de straat' op te zoeken. Wellicht volgen de verschillende organisaties veel meer eenzelfde soort aanpak dan gesteld? Tot slot is er een gat in de literatuur als het gaat om de invloed van georganiseerd politiek optreden op het overheidsbeleid, de regering, het parlement of andere machtige spelers zoals partijen of grote bedrijven. Hiervoor vergelijken we gedragsdefinities met structurele definities van macht en kijken we naar positionele, reputationele en andere manieren van invloedsmeting.

Parallel aan de inhoudelijke literatuur wordt er aandacht besteed aan de samenhang tussen (1) de precieze onderzoeksvraag, (2) de onderzoeksopzet en veronderstelde conceptuele verbanden, (3) de wijze van verzameling van de gegevens, (4) de methode van analyse van de gegevens en de (5) verwerking hiervan als masterscriptie en presentatie in de groep.

Werkvorm

Werkcolleges, peer-review en individuele begeleiding.

Voorkennis

Maak voor het opzetten van je scriptie-onderzoek gebruik van je OMII kennis. Herbestudeer relevante stukken uit de voorgeschreven literatuur van dat vak:

- Bryman, Alan. 2008. *Social research methods*. Third ed. Oxford etc.: Oxford University Press.

Toetsvorm en toetsdata

Het eerste, gemeenschappelijke deel van het afstudeerproject rond je af met een onderzoeksopzet en de presentatie daarvan (zie schema hieronder). De deadline hiervan is 8 weken na de start van het project. Het tweede, individuele deel rond je af met een masterscriptie, eind januari – 5 maanden na de start van het project. Zie verder, zeker ook voor de vormvereisten de scriptiehandleiding:

<http://www.student.uva.nl/mpol/downloads.cfm>

Wijze van feedback

Je krijgt per mail en door individuele besprekingen feedback. Je scriptie wordt door een tweede lezer en door de docent gezamenlijk beoordeeld. De docent beslist wanneer je scriptie naar een tweede lezer kan. Deze krijgt twee weken voor de beoordeling. De docent kiest, in overleg, een tweede lezer. Je ontvangt een beoordelingsformulier van de eindbeoordeling.

Fraude- en Plagiaatregeling

De Fraude en plagiaat regeling studenten UvA is onverkort van toepassing. De tekst van de regeling is te vinden op <http://www.student.uva.nl/fraude-plagiaat/voorkomen.cfm>. Je opzet en je scriptie moet je ook via Ephorus / Blackboard inleveren.

Overzicht van bijeenkomsten

Bijeenkomst	Datum	Inhoudelijk thema	Opdracht
1	3-9	Introductie	Onderscheid onderdelen van onderzoek (in klas)
2	10-9	Mobilisatie: collectieve actie theorie	Verdediging relevantie (1)
3	17-9	Populatie: ESA	Kritiek leveren (2)
4	24-9	Strategie: afhankelijk van beleidsdoel of achterban?	Onderzoeksvraag formuleren (3)
5	1-10	Invloed: structurele of strategische macht?	Feedback geven op medestudent / uitwerken eigen onderzoeksvraag (4)
6	8-10	Landen-vergelijkingen	Methode van gegevensverzameling (5)
7	15-10	Presentaties 1	
8	22-10	Presentaties 2	
Na 22 oktober worden nog enkele groepsbijeenkomsten ingepland. Dit gaat in overleg met de groep.			

Opdrachten

Om je te helpen tot een goede onderzoeksopzet te komen staan er in de eerste weken een aantal opdrachten op het programma. Zorg dat je die steeds de avond (23.59u) voorafgaand aan de bijeenkomst op Blackboard zet. Zorg dat je tijdens de bijeenkomst hierover kort iets kan vertellen. Gebruik voor iedere opdracht ongeveer 500 woorden.

Opdracht 1: Maatschappelijke en / of wetenschappelijke relevantie van een bepaald onderzoeksveld.

Kies een veld van onderzoek verwant aan het afstudeerproject. Beargumenteer waarom het van belang is of waarom men zich er zorgen over zou moeten maken. Je kan hiervoor een wetenschappelijke of meer journalistieke stijl gebruiken (zoals in opiniestukken of redactionele commentaren).

Opdracht 2: Kritiek leveren op een onderzoeksvoorstel.

Lees het onderzoeksvoorstel '*Why interests organize on only some issues: Assessing the density and diversity of interest organizations in Western Europe*'. Bespreek dit op basis van wat King, Keohane en Verba definiëren als een (goede) onderzoeksvraag, (goede) theorie, (goede) data en (goed) gebruik van data.

Je bekritiseert (positief en negatief) het voorstel, ten eerste, binnen de premissen van de gegeven vraagstelling (immanente kritiek) en, ten tweede, noem je punten die de reikwijdte van het stuk overstijgen (transcedente kritiek). Bij immanente kritiek accepteer je de probleemstelling, onderzoeksvraag en aanpak van het stuk, en bespreek je in hoeverre de auteur de beloftes op een overtuigende wijze waar maakt (validiteit, betrouwbaarheid). Het gaat er dan vooral om of het stuk empirisch overtuigend is, of het stuk methodologisch goed onderbouwd is. Bij transcedente kritiek neem je meer afstand en vraag je je af of (1) het gestelde probleem het onderzoeken waard is (maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie), of (2) de theoretische aanpak de meest geschikte is in vergelijking met eventuele alternatieve perspectieven, of (3) het stuk in voldoende mate ingebed is in relevante bestaande literatuur in het veld (cq de overige voorgeschreven stukken uit deze module).

Opdracht 3: Onderzoeksvraag formuleren

Formuleer een onderzoeksvraag die je in je scriptie zou willen onderzoeken. Leg het belang ervan uit. Hiervoor verwijst je naar bestaande literatuur of maatschappelijke discussie. Zorg dat je de vraag zodanig stelt dat de vorm van het antwoord duidelijk is (en dat de vraag beantwoordbaar is). Geef eventueel voorbeelden van antwoorden. Zorg verder dat uit je vraag blijkt of het doel van je onderzoek beschrijvend, verklarend of adviserend is. Gebruik dus heel expliciet wat, waarom of hoe om je vraag mee te beginnen. Bijvoorbeeld:

- Beschrijvend: Wat is het verschil in het gebruik van de 'insiders' lobbyen tussen burger-groepen en branche-organisaties?
- Verklarend: Waarom gebruiken sommige belangenorganisaties vooral een de 'insiders' lobby en andere een breder palet aan beïnvloedingsmogelijkheden?
- Adviserend: Hoe kan de 'insiders' lobby toegankelijker gemaakt worden voor burger-groepen?

Bestudeer voorafgaand:

- Blaikie, N. (2000). *Designing Social Research: The Logic of Anticipation* (9 ed.): Polity. Chapter 1

Deze opdracht mag eventueel langer zijn dan 500 woorden.

Opdracht 4: Feedback geven en ontvangen

Op basis van de afspraken in de les geef je opbouwend commentaar op de onderzoeksvraag van één van je medestudenten. Dit doe je via het discussieforum op Blackboard. Waarom zou je de vraag belangrijk vinden? Is de formulering van de vraag helder? Welke literatuur zou je nog verder aanraden? Benoem onduidelijkheden, sterke punten en verbeterpunten. Probeer constructief te zijn. Denk na over eventuele oplossingen voor de verbeterpunten die je aangeeft. Deze opdracht mag eventueel iets korter uitvallen dan 500 woorden.

Zorg verder dat je je eigen onderzoeksvraag uitwerkt en het commentaar van je medestudent verwerkt. Een uitwerking bestaat dan uit (1) een verdere inbedding in de literatuur en (2) definities en conceptuele relaties cq mogelijke antwoorden op je onderzoeksvraag.

Opdracht 5: Methode van gegevensverzameling

Maak een plan voor de verzameling van gegevens voor je beoogde scriptieonderzoek. Dit kan kwantitatief, kwalitatief of een combinatie zijn. Ga je verschillende methodes gebruiken (interviews, tekstanalyse, survey)? Hoe past je methode van dataverzameling bij je onderzoeksvraag? Denk na over de haalbaarheid binnen het tijdsbestek van een scriptie.

Kijk hiervoor zeker (opnieuw) naar relevante hoofdstukken uit: Bryman, Alan. 2008. *Social research methods*,. Third ed. Oxford etc.: Oxford University Press.

Eindopdracht eerste 8 weken: onderzoeksvoorstel

Maak een inleiding, literatuurbespreking en theoretisch raamwerk van je onderzoek (zie opmerkingen hierover hieronder). Dit presenteer je volgens het presentatieschema.

Structuur van de eindscriptie

De opbouw van je scriptie hangt af van de onderzoeksopzet en methode. Wetenschappelijke onderzoeksartikelen of boeken kennen meestal varianten van de volgende indeling:

- (1) een inleiding waarin een onderzoeksvraag wordt gesteld, de (maatschappelijke, theoretische en/of normatieve) relevantie wordt toegelicht en de opbouw wordt gepresenteerd,
- (2) een literatuurbespreking van eerder onderzoek dat raakt aan de onderzoeksvraag bestaande uit een korte samenvatting en kritiek (methode en uitkomsten) en een identificatie van gaten in de literatuur,
- (3) een theoretisch deel waarin een aantal mogelijke antwoorden op de onderzoeksvraag worden gepresenteerd als verwachtingen of hypothesen, en verder met een bespreking van de samenhang of contrast tussen de mogelijke antwoorden en een samenvattend overzicht van verwachte conceptuele relaties,
- (4) een beschrijving van de methode van data verzameling met een nauwkeurige definitie van de eenheid van analyse, operationalisering van de concepten (waarneembare gevolgtrekkingen), en sterke en zwakke punten van je aanpak,
- (5) een analyse waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen beschrijving (enkelvoudige statistiek, kruistabellen, tabellen / grafieken over tijd) en verklaring (toetsing van een statistisch model), ook bij kwalitatief onderzoek kun je een dergelijk onderscheid aanhouden, werk systematisch je 'kandidaat' antwoorden op je onderzoeksvraag af,
- (6) een conclusie met de belangrijkste bevindingen en de manier waarop die de onderzoeksvraag beantwoorden, de (theoretische, maatschappelijke en normatieve) implicaties hiervan, de methodologische beperkingen van het onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek. Je maakt je scriptie 'rond' door aan te sluiten aan de inleiding.

Beoordelingsschema masterscriptie met relatief gewicht van de verschillende onderdelen

1. Inhoud (60%)

a. Opzet onderzoek :

- helderheid en relevantie vraagstelling,
- theorie, conceptualisering,
- methodologische keuzen en verantwoording

b. Uitvoering onderzoek

- dataverzameling en analyse,
- conclusies en aanbevelingen

c. Algemene punten:

- kennis van wetenschappelijke en maatschappelijke debat
- mate van reflectie, relatie tussen theorie, methoden en empirie.
- grondigheid en creativiteit

2. Vorm (20%)

- Structuur en samenhang
- Argumentatie
- Bron en literatuurvermelding
- Taalgebruik
- Opmaak en vormgeving

3. Proces (20%)

- Zelfstandigheid en creativiteit
- Tempo
- Deadlines

Programma

Bijeenkomst 1: Inleiding in thema en voorstellen

Zorg dat je de verschillende 'stadia' van het zogenaamde 'invloedproductieproces' kunt onderscheiden en begrijpt welke verschillende onderzoeksvelden en vragen hiermee verbonden zijn (zie dus vooral pagina 16-25 van Lowery en Brasher).

- Lowery, D., and Brasher, H. (2003) *Organized Interests and American Government*. Boston: McGraw-Hill. Hoofdstuk 1
- Lowery, D. and V. Gray (2004). "A Neopluralist Perspective on Research on Organized Interests." *Political Research Quarterly* 57(1): 163-175.

Herlees literatuur OM II over onderzoeksopzetten.

Voor een relevante inleiding in de belangrijke componenten van een onderzoeksproject: Noteer hieruit de definitie van een (goede) onderzoeksvraag, (goede) theorie, (goede) data en (goed) gebruik van data.

- King, G., Keohane, R. O., and Verba, S. (1994). *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton: Princeton University Press: Chapter 1

Aanvullende literatuur:

- Baumgartner, Frank R., and Beth L. Leech. 1998. *Basic interests: The importance of groups in politics and in political science*. Princeton paperbacks., . Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Jordan, Grant, Darren Halpin, and William Maloney. 2004. "Defining Interests: Disambiguation and the Need for New Distinctions?" *British Journal of Political Science* 6 (2):195-212.

Bijeenkomst 2: Mobilisatie: collectieve actie theorie

- Lowery, D., and Brasher, H. (2003) *Organized Interests and American Government*. Boston: McGraw-Hill. **Hoofdstuk 2**
- Jordan, Grant, and William A. Maloney. 1998. "Manipulating Membership: Supply-Side Influences on Group Size." *British Journal of Political Science* 28 (2):389-409.
- Maloney, William. 2009. "Interest Groups and the Revitalisation of Democracy: Are we Expecting Too Much?" *Representation* 45 (3) (09/01; 2012/09):277-87.

Aanvullende literatuur:

- Hansen, Wendy L., Neil J. Mitchell, and Jeffrey M. Drope. 2005. "The Logic of Private and Collective Action." *American Journal of Political Science* 49 (1):150-67.
- Imig, Douglas Rowley. 1992. "Resource Mobilization and Survival Tactics of Poverty Advocacy Groups." *The Western Political Quarterly* 45 (2) (06/01):501-20.
- Jordan, G., and Maloney, W. A. (2007). *Democracy and Interest Groups: Enhancing Participation?* Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan. **Hoofdstuk 1**

- Offe, Claus, and Helmut Wessenthal. 1980. "Two Logics of Collective Action: Theoretical Notes on Social Class and Organizational Form." *Political Power and Social Theory* 1 :67-115.
- Olson, Mancur. 1965. *The logic of collective action: Public goods and the theory of groups*. Harvard economic studies 0073-0505 vol. 124., . Cambridge: Harvard University Press.
- Richardson, Jeremy. 1995. "The Market for Political Activism: Interest Groups as a Challenge to Political Parties." *West European Politics* 18 (1) (01/01; 2012/09):116-39.
- Salisbury, Robert H. 1969. "An Exchange Theory of Interest Groups." *Midwest Journal of Political Science* 13 (1):1-32.
- Streeck, Wolfgang, and Lane Kenworthy. 2005. "Theories and Practices of Neocorporatism." In *The handbook of political sociology: States, civil societies and globalization*, eds. Thomas Janoski, Robert R. Alford, Alexander M. Hicks and Mildred A. Schwartz. Cambridge: Cambridge University Press, 441-461. (let met name op de passages over de 'logic of membership' en 'logic of influence')

Bijeenkomst 3: Populatie: ESA

Inleidende tekst:

- Lowery, D., and Brasher, H. (2003) *Organized Interests and American Government*. Boston: McGraw-Hill. Hoofdstuk 3

Onderzoeksartikelen:

- Baumgartner, Frank R., and Beth L. Leech. 2001. "Interest Niches and Policy Bandwagons: Patterns of Interest Group Involvement in National Politics." *Journal of Politics* 63 (4):1191-213.
- Messer, Anne, Joost Berkhout, and David Lowery. 2010. "The Density of the EU Interest System: A Test of the ESA Model." *British Journal of Political Science* 40 (5).

Tekst ten behoeve van opdracht:

- Berkhout, Joost. 2013. *NWO Veni-scheme grant application: Why interests organize on only some issues: Assessing the density and diversity of interest organizations in Western Europe*.

Aanvullende literatuur:

- Berkhout, Joost, and David Lowery. 2008. "Counting Organized Interests in the European Union: A Comparison of Data Sources." *Journal of European Public Policy* 15 (4):489-513.
- Berkhout, Joost, and David Lowery. 2010. "Short-Term Volatility in the EU Interest Community." *Journal of European Public Policy* 18 (1):1-16.
- Berkhout, Joost, and David Lowery. 2010. "The Changing Demography of the European Union Interest System since 1990." *European Union Politics* 11 (3).
- Gray, Virginia, and David Lowery. 1996. *The population ecology of interest representation lobbying communities in the American states*, . Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Halpin, Darren, and A. G. Jordan. 2011. *The scale of interest organization in democratic politics: Data and research methods*, . Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Halpin, Darren, and Grant Jordan. 2009. "Interpreting Environments: Interest Group Response to Population Ecology Pressures." *British Journal of Political Science* 39 (02):243.

- Lowery, David, and Virginia Gray. 1995. "The Population Ecology of Gucci Gulch, Or the Natural Regulation of Interest Group Numbers in the American States." *American Journal of Political Science* 39 (1):1.
- Lowery, David, and Virginia Gray. 2004. "Bias in the Heavenly Chorus: Interests in Society and before Government." *Journal of Theoretical Politics* 16 (1):5-29.
- Salisbury, Robert H. 1984. "Interest Representation: The Dominance of Institutions." *American Political Science Review* 78 (1):64-76.
- Soule, Sarah Anne, and Brayden King. 2008. "Competition and Resource Partitioning in Three Social Movement Industries." *American Journal of Sociology* 113 (6):1568-610.
- Vermeulen, Floris. 'Mutualism, Resource Competition, and Opposing Movements among Turkish Organizations in Amsterdam and Berlin', 1965-2000, *British Journal of Sociology* (forthcoming)
- Wessels, Bernhard. 2004. "Contestation Potential of Interest Groups in the EU: Emergence, Structure, and Political Alliances." In *European integration and political conflict*, eds. Gary Marks, Marco R. Steenbergen. Cambridge: Cambridge University Press, 195-215.
- Wonka, Arndt, Frank R. Baumgartner, Christine Mahoney, and Joost Berkhout. 2010. "Measuring the Size and Scope of the European Union Interest Group Population." *European Union Politics* 11 (3) (10–12 September).

Bijeenkomst 4: Strategie: afhankelijk van beleidsdoel of achterban?

- Dür, Andreas and Mateo González, Gemma, Gaining Access or Going Public? Interest Group Strategies in Five European Countries (August 7, 2012). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2125812>
- Kriesi, Hanspeter, Anke Tresch, and Margit Jochum. 2007. "Going Public in the European Union: Action Repertoires of Western European Collective Political Actors." *Comparative Political Studies* 40 (1) (January 1, 2007):48-73.
- Thrall, A. Trevor. 2006. "The Myth of the Outside Strategy: Mass Media News Coverage of Interest Groups." *Political Communication* 23 (4):407-20.

Aanvullende literatuur:

- Bernhagen, Patrick, and Neil J. Mitchell. 2009. "The Determinants of Direct Corporate Lobbying in the European Union." *European Union Politics* 10 (2) (June 1, 2009):155-76.
- Bernhagen, Patrick, and Neil J. Mitchell. 2009. "The Determinants of Direct Corporate Lobbying in the European Union." *European Union Politics* 10 (2) (June 1, 2009):155-76.
- Beyers, Jan, and Bart Kerremans. 2007. "Critical Resource Dependencies and the Europeanization of Domestic Interest Groups." *Journal of European Public Policy* 14 (3):460-81.
- Beyers, Jan. 2004. "Voice and Access: Political Practices of European Interest Associations." *European Union Politics* 5 (2):211-40.
- Beyers, Jan. 2008. "Policy Issues, Organisational Format and the Political Strategies of Interest Organisations." *West European Politics* 31 (6):1188-211.

- Binderkrantz, Anne Skorkjar, and Simon Kroyer. 2012. "Customizing Strategy: Policy Goals and Interest Group Strategies." *IGA* 1 (1) (print):115-38.
- Binderkrantz, Anne Skorkjar. 2012. "Interest Groups in the Media: Bias and Diversity Over Time." *European Journal of Political Research* 51 (1):117-39.
- Braun, Caelesta, Joost Berkhout, and Marcel Hanegraaff. 2011. "Belangenorganisaties in De Nederlandse Democratie: Beleidsexperts of Vertegenwoordigers?" In *Democratie doorgelicht. het functioneren van de nederlandse democratie*, eds. Rudy Andeweg, Jacques Thomassen. Leiden: Leiden University Press.
- Braun, Caelesta. 2012. "The Captive Or the Broker? Explaining Public Agency-Interest Group Interactions." *Governance* 25 (2):291-314.
- Hall, Richard L., and Alan V. Deardorff. 2006. "Lobbying as Legislative Subsidy." *American Political Science Review* 100 (01):69.
- Jordan, Grant, and William A. Maloney. 1998. "Manipulating Membership: Supply-Side Influences on Group Size." *British Journal of Political Science* 28 (2):389-409.
- Lipsky, Michael. 1968. "Protest as a Political Resource." *American Political Science Review* 62 (4):1144-58.
- Lowery, David. 2007. "Why do Organized Interests Lobby? A Multi-Goal, Multi-Context Theory of Lobbying." *Polity* 39 :29-54.
- van den Berg, J. Th J., and M. C. T. M. Franke. 1998. "Van 'IJzeren Ring' Tot 'Poldermodel': De Politieke Lobby Ter Discussie." In *Lobbyen in nederland. professie en profijt*. eds. M. P. C. M. van Schendelen, B. M. J. Pauw. Den Haag: SDU, 33-20.

Om een indruk te krijgen van de Nederlandse discussie over de werkwijze van lobbyisten.

- Luyendijk, J. (2010), *Je hebt het niet van mij, maar...: een maand aan het Binnenhof*, Podium Uitgeverij
- Visser, Jelle. 2007. "De Wankele Evenwichten van het Corporatisme." *Beleid En Maatschappij* 34 (1):6-22.

Bijeenkomst 5: Invloed: structurele of strategische macht?

- Dür, Andreas. 2008. "Interest Groups in the European Union: How Powerful are they?" *West European Politics* 31 (6) (11/01; 2012/09):1212-30.
- Kluver, Heike. 2009. "Measuring Interest Group Influence using Quantitative Text Analysis." *European Union Politics* 10 (4) (December 1, 2009):535-49.
- Woll, Cornelia. 2007. "Leading the Dance? Power and Political Resources of Business Lobbyists." *Journal of Public Policy* 27 (01):57-78.

Aanvullende literatuur:

- Baumgartner, Frank, Jeffrey M. Berry, Marie Hojnacki, David Kimball, and Beth Leech. 2009. *Lobbying and policy change: Who wins, who loses and why*. Chicago: Chicago University Press.
- Dür, Andreas, and Dirk De Bièvre. 2007. "The Question of Interest Group Influence." *Journal of Public Policy* 27 (01):1-12.
- Smith, Mark A. 2000. *American business and political power: Public opinion, elections, and democracy*. Studies in communication, media, and public opinion., Anonymous Anonymous. Chicago: University of Chicago Press.
- Yackee, Jason Webb, and Susan Webb Yackee. 2006. "A Bias Towards Business? Assessing Interest Group Influence on the U.S. Bureaucracy." *Journal of Politics* 68 (1):128-39.

Bijeenkomst 6: Landen-vergelijkingen

- Balme, Richard, and Didier Chabanet. 2008. *European governance and democracy: Power and protest in the EU*. Governance in europe., . Lanham, MD: Rowman & Littlefield. Inleiding en hoofdstuk 1
- Lowery, David, Caelesta Poppelaars, and Joost Berkhout. 2008. "The European Union Interest System in Comparative Perspective: A Bridge Too Far?" *West European Politics* 31 (6):1231-52.

Aanvullende literatuur:

- Kriesi, Hanspeter, Ruud Koopmans, Jan Willem Duyvendak, and Marco Giugni. 1992. "New Social Movements and Political Opportunities in Western Europe." *European Journal of Political Research* 22 (2):219-44.
- Mahoney, Christine, and Frank Baumgartner. 2008. "Converging Perspectives on Interest Group Research in Europe and America." *West European Politics* 31 (6):1253-73.

Bijeenkomst 7: Presentaties 1

Bijeenkomst 8: Presentaties 2